

KSIĄŻKA STRESZCZEŃ

II Konferencja Naukową z cyklu

MIASTA W PRZYSZŁOŚCI – PRZYSZŁOŚĆ W MIEŚCIE

pod hasłem

**DYNAMIKA MIEJSKA W BADANIACH INTERDYSCYPLINARNYCH:
OD DIAGNOZY DO WIZJI**

**MIASTA
W PRZYSZŁOŚCI
PRZYSZŁOŚĆ
W MIEŚCIE**

25-26 maja 2026

Centrum Nowoczesnych Technologii Informatycznych (CNTI),

ul. Bogucicka 5, Katowice

SPIS TREŚCI

mgr Weronika Adamska (Uniwersytet Gdański)

Niskie standardy środowiska mieszkaniowego w nowych osiedlach deweloperskich na przykładzie wybranych osiedli rdzenia i strefy funkcjonalnej Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot5

dr hab. Bartosz Bartosiewicz, prof. UŁ, dr hab. Szymon Marcińczak, mgr inż. Tomasz Mikołajczyk, mgr Natalia Kasprzak (Uniwersytet Łódzki)

Rynek mieszkań luksusowych a przemiany społeczno-przestrzenne Warszawy w XXI wieku: mikropolaryzacja czy supergentryfikacja?6

dr hab. inż. arch. prof. PŚ Tomasz Bradecki, mgr inż. arch. Marta Sanigórska (Politechnika Śląska)

Potencjał modelu game-based learning w rozumieniu procesów miejskich – adaptacja mechaniki Monopolu na przykładzie “Gry w Katowice”7

mgr inż. arch. kraj. Wojciech Brzyski (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie); dr Karolina Smętkiewicz (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie); mgr inż. Patrycja Gwóźdź (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie)

Małe formy zieleni miejskiej oraz ich znaczenie społeczne, przyrodnicze i funkcjonalno-przestrzenne na przykładzie skwerów w dzielnicy Stare Miasto w Krakowie8

dr inż. Katarzyna Cegielska, Renata Różycka-Czas, Julia Gorzelany, Barbara Olczak (Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie)

Model oceny ryzyka powstawania konfliktów pokrycia terenu w obszarach suburbanizacji: ujęcie społeczne i przestrzenne9

dr Grażyna Chaberek-Kałużniak (Uniwersytet Gdański)

Archetypy systemowe błędnych decyzji miejskich i punkty interwencji w systemie miasta – wnioski z eksperckiego modelowania na przykładzie aglomeracji gdańskiej10

dr hab. Mariusz Czepczyński, prof. UG (Uniwersytet Gdański)

Planowanie jako praktyka wyobrażeniowa: miasto przyszłości w perspektywie geografii krytycznej11

dr Eliza Farelnek (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

Problem starzenia się społeczeństwa jako wyzwanie dla polityki miejskiej – ujęcie regionalne12

dr inż. Anna Fijałkowska, dr inż. Joanna Jaroszewicz (Politechnika Warszawska)

Więcej niż dostępność: ocena kompletności klastrów usług potrzeb codziennych w analizie dostępności pieszej dla miasta 15-minutowego13

dr hab. Maria Górka-Zabielska, prof. UJK (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)

Znaczenie geodzieztwa Pruszkowa w zrównoważonym rozwoju miasta14

dr inż. Joanna Jaroszewicz, mgr inż. Szymon Ondra, dr inż. Anna Fijałkowska (Politechnika Warszawska)

Przestrzenna ocena ryzyka wypadków w Warszawie z wykorzystaniem podejścia MaxEnt: lokalizacja punktów sprzedaży alkoholu jako środowiska sprzyjające ryzyku w mieście15

dr Jan Kaczmarzyk, dr Edyta Sygut (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach)

Opłacalność i ryzyko zielonych inwestycji z perspektywy miast16

dr hab. Eliza Kalbarczyk, prof. UAM (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu); dr hab. Robert Kalbarczyk, prof. UPWr (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu)

Inkluzywność planów adaptacji do zmiany klimatu polskich miast17

dr inż. arch. Agnieszka Kasińska-Andruszkiewicz (Politechnika Poznańska)

Model partycypacyjny kampusu PUT jako narzędzie transformacji przestrzeni zgodnie z potrzebami użytkowników.18

dr hab. Iwona Kiniorska, prof. UJK, dr Iwona Kopacz-Wyrwał, dr Patryk Brambert (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)

Użytkowanie pojazdów mikromobilnych w Kielcach – ujęcie przestrzenne i infrastrukturalne19

prof. UAM dr hab. Barbara Konecka-Szydłowska, mgr Dawid Kozubek, Anna Kostrzewa (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)	
Znaczenie Tarnowskich Gór w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii – między diagnozą społeczno-gospodarczą a percepcją mieszkańców	20
dr inż. Joanna Koszewska (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego; Sorbonne Université, Faculté des Lettres)	
Osiedle Jazdów w Warszawie jako przykład tymczasowego gospodarowania przestrzenią miejską – studium przypadku w poszukiwaniu miejskiego dobra wspólnego.	21
mgr Alicja Kozak (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu)	
Zróżnicowanie trajektorii ekonomicznej rezylencji w wybranych miastach Unii Europejskiej w latach 2018–2024	22
dr hab. Agnieszka Kwiatek-Sołtys, prof. UKEN, dr Agnieszka Brzosko-Sermak (Uniwersytet KEN w Krakowie)	
Upadek, stagnacja czy rozwój? Procesy depopulacji małych miast w Apulii. Poziom, zróżnicowanie regionalne i sposoby przeciwdziałania. Lekcja dla małych miast w Polsce.	23
dr inż. arch. Dżoana Latał-Matysiak, mgr inż. arch. Marcin Marciniak (Uniwersytet Opolski)	
Nowoczesne rozwiązania w modernizacji i rewitalizacji budynków mieszkalnych. Potencjał balkonów dostawnych.	24
dr Paulina Legutko-Kobus (Szkoła Główna Handlowa w Warszawie)	
Miasto jako przestrzeń współpracy międzysektorowej na rzecz migrantów – wyzwania badawcze	25
dr Agnieszka Lisowska-Kierepka, dr Mateusz Smolarski (Uniwersytet Wrocławski)	
Jak daleko sięga miasto? Statystyki przestrzenne w wyznaczaniu stref wpływu miejskiego	26
dr Agnieszka Lisowska-Kierepka, dr Mateusz Smolarski (Uniwersytet Wrocławski)	
Od infrastruktury kolejowej do krajobrazu miejskiego: Transformacja krajobrazów terenów pokolejowych	27
mgr inż. Paulina Modlińska (Politechnika Wrocławska)	
Jak dane przestrzenne pomagają przystosować się miastom do zmian klimatu? - przegląd rozwiązań opartych o GIS	28
dr inż. Elżbieta Ociepa-Kicińska (Uniwersytet Szczeciński)	
Miasta wobec mobilności cyfrowej pracy: nowe wyzwania dla polityki miejskich i zarządzania rozwojem	29
dr hab. inż. Katarzyna Pactwa, mgr inż. Paulina Modlińska (Politechnika Wrocławska)	
Sprawiedliwa transformacja w Wałbrzychu? – analiza z wykorzystaniem GIS	30
dr Adam Polko (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach)	
Współtworzenie wiedzy lokalnej w oparciu o miejskie dobra wspólne	31
dr inż. Renata Różycka-Czas, dr inż. Barbara Czesak (Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie)	
Diagnoza dostępności zieleni miejskiej w porównawczym studium podejść	32
dr inż. Renata Różycka-Czas, dr inż. Barbara Czesak (Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie)	
Zielone miasta przyszłości - między teorią a brakiem danych	33
dr inż. arch. Wojciech Skórzewski, dr inż. arch. Agnieszka Kasińska-Andruszkiewicz (Politechnika Poznańska)	
Zmapuj kampus! – interaktywna baza danych przestrzennych jako narzędzie wspomagające planowanie rozwoju Kampusu Warta Politechniki Poznańskiej.	34
dr inż. arch. Beata Stelmach-Fita (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej)	
Od modeli 3D do cyfrowych bliźniaków miast	35
dr Tomasz Studzeniecki (Uniwersytet Morski); dr Ewa Kurjata (Politechnika Morska w Szczecinie)	
Współpraca międzynarodowa a rozwój miast – studium przypadku Związku Miast Bałtyckich	36
dr Edyta Sygut, dr Jan Kaczmarzyk (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach)	
MPA i green budgeting w adaptacji miast do zmian klimatu w Polsce wyniki badań	37

prof. dr hab. Barbara Szulczewska, dr Monika Szewczyk (Instytut Rozwoju Miast i Regionów) Projektowanie struktury przyrodniczej w obecnych warunkach planowania rozwoju miast w Polsce	38
dr hab. Stefania Środa-Murawska, prof. UMK, dr hab. Jadwiga Biegańska, prof. UMK, dr hab. Elżbieta Grzelak-Kostulska, prof. UMK, dr Michał Kwiatkowski, mgr Mateusz Strażkowski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) Diagnoza wzorców mobilności jako element budowania wizji miasta przyszłości	39
prof. dr hab. Piotr Werner, dr Mariusz Porczek (Uniwersytet Warszawski) Podejście do automatycznego wyznaczania granic obszarów miejskich i podmiejskich w polskich aglomeracjach	40
dr Wioletta Wierzbicka (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) Kapitał ludzki w małych miastach - studium polskich slow cities.....	41
dr Małgorzata Zdon-Korzeniowska (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) Targ podmiejski jako narzędzie marketingu terytorialnego w obszarze metropolitalnym Krakowa – studium przypadku Wielkowiejskiego Targu w gminie wdrażającej koncepcję smart village	42

mgr Weronika Adamska

Uniwersytet Gdański

**NISKIE STANDARDY ŚRODOWISKA MIESZKANIOWEGO W NOWYCH OSIEDLACH DEWELOPERSKICH NA PRZYKŁADZIE
WYBRANYCH OSIEDLI RDZENIA I STREFY FUNKCJONALNEJ OBSZARU METROPOLITALNEGO GDAŃSK-GDYNIA-SOPOT**

W obrębie Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot można spotkać zarówno osiedla oferujące znakomite warunki życia i szeroki dostęp do infrastruktury towarzyszącej, a także te wpisujące się w niski standard mieszkaniowy. Niskie standardy przyjmują różne formy w zależności od miejsca występowania – rdzenia lub strefy funkcjonalnej. Niekorzystna sytuacja na rynku mieszkaniowym nie zniechęca mieszkańców do zakupu substandardowych mieszkań; panuje wśród nich przekonanie o konieczności lokowania kapitału w nieruchomościach, najczęściej w celach inwestycyjnych. Celem pracy była wnikliwa analiza problematyki niskich standardów mieszkaniowych w nowych osiedlach deweloperskich oraz znalezienie rozwiązań, które mogłyby zapobiegać ich powstawaniu, co przyczyniłoby się do podniesienia komfortu życia mieszkańców zarówno w obszarach silnie zurbanizowanych, jak i w mniejszych miejscowościach oraz na wsiach.

dr hab. Bartosz Bartosiewicz, prof. UŁ, dr hab. Szymon Marcińczak, mgr inż. Tomasz Mikołajczyk, mgr Natalia Kasprzak
Uniwersytet Łódzki

RYNEK MIESZKAŃ LUKSUSOWYCH A PRZEMIANY SPOŁECZNO-PRZESTRZENNE WARSZAWY W XXI WIEKU:
MIKROPOLARYZACJA CZY SUPERGENTRYFIKACJA?

W ciągu ostatnich dwóch dekad Warszawa przeszła głębokie przemiany społeczno-przestrzenne, odzwierciedlające szersze trendy wzrostu gospodarczego oraz narastania nierówności społecznych. Choć badania nad zmianami w miastach postsocjalistycznych rozwijają się dynamicznie, zależność między rozwojem rynku mieszkań luksusowych a polaryzacją społeczno-przestrzenną pozostaje wciąż słabo rozpoznana. Niniejszy artykuł analizuje wzorce wewnątrzmijskich przemian społeczno-przestrzennych Warszawy w latach 2002–2021, ze szczególnym uwzględnieniem roli rynku mieszkań luksusowych w przekształcaniu społecznej geografii miasta.

Na podstawie danych ze spisów powszechnych z lat 2002 i 2021 oraz rejestru transakcji nieruchomości z lat 2006–2023 przeanalizowano dynamikę przestrzenną i społeczno-ekonomiczną miasta. Wyniki wskazują na istotny wzrost odsetka mieszkańców o wysokim statusie społeczno-ekonomicznym, co sygnalizuje „profesjonalizację” miasta. Koncentracja nowych inwestycji luksusowych w wybranych, prestiżowych dzielnicach centralnych i historycznych wskazuje na pojawienie się lokalnych procesów supergentryfikacji, porównywalnych do obserwowanych w Nowym Jorku czy Londynie, choć zachodzących na znacznie mniejszą skalę.

Uzyskane wyniki sugerują, że rynek luksusowego mieszkalnictwa w Warszawie przyczynił się do powstania formy mikropolaryzacji, rozumianej jako wzmocnienie zróżnicowania społecznego między ograniczoną liczbą zamożnych enklaw a szerszą tkanką miejską. Rosnąca zależność wartości nieruchomości od lokalizacji uwidacznia pogłębiającą się segmentację społeczno-przestrzenną miasta.

Słowa kluczowe: rynek mieszkań luksusowych, przemiany społeczno-przestrzenne, nierówności przestrzenne, Warszawa

dr hab. inż. arch. prof. PŚ Tomasz Bradecki, mgr inż. arch. Marta Sanigórska

Politechnika Śląska

POTENCJAŁ MODELU GAME-BASED LEARNING W ROZUMIENIU PROCESÓW MIEJSKICH – ADAPTACJA MECHANIKI MONOPOLY NA PRZYKŁADZIE “GRY W KATOWICE”

Współczesne miasto to skomplikowany i dynamiczny organizm. Zachodzące w nim zależności między infrastrukturą a mieszkalnictwem czy środowiskiem są na tyle złożone, że każda decyzja wpływa na pozostałą część układu. Choć kluczowe dokumenty planistyczne, takie jak Strategia Rozwoju Miasta, wyznaczają wizję i cele rozwoju, ich zapisy są trudne do percepcji dla społeczeństwa bez zastosowania dodatkowych narzędzi wspierających. Przełamanie barier komunikacyjnych oraz przełożenie strategicznych zapisów na wymierną strukturę miejską wymaga wdrożenia innowacyjnych metod pozwalających na aktywne doświadczanie procesów miejskich.

Niniejszy artykuł analizuje potencjał analogowych gier jako narzędzi wspierających edukację i popularyzację wiedzy o mieście, a także rozumieniu zachodzących w nim procesów.

Przedmiotem analizy jest adaptacja mechaniki gry Monopoly. Autorzy stawiają tezę, że powszechna znajomość jej zasad może stanowić „punkt wejścia” do modelowania złożonych procesów urbanistycznych, pod warunkiem adaptacji do współczesnych wyzwań. W pracy przedstawiono wyniki eksperymentu „Gra w Katowice” opartego na modelu game-based learning (GBL), w którym przy użyciu danych GIS i modeli 3D zwizualizowano strategiczne wyzwania miasta, takie jak depopulacja czy wyspy ciepła. Badania wykazują, że model GBL zwiększa efektywność nauczania o około 40% względem metod konwencjonalnych, tworząc bezpieczną przestrzeń (magic circle) do testowania scenariuszy rozwoju bez ponoszenia realnego ryzyka.

Celem artykułu jest ocena przydatności tych narzędzi w komunikacji strategicznej oraz budowaniu społecznego zrozumienia dla procesów kształtujących współczesną tkankę miejską.

mgr inż. arch. kraj. Wojciech Brzyski

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

dr Karolina Smętkiewicz

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

mgr inż. Patrycja Gwóźdź

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

MAŁE FORMY ZIELENI MIEJSKIEJ ORAZ ICH ZNACZENIE SPOŁECZNE, PRZYRODNICZE I FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE NA PRZYKŁADZIE SKWERÓW W DZIELNICY STARE MIASTO W KRAKOWIE

Przedmiotem badań jest znaczenie skwerów w aspektach społecznym, przyrodniczym i funkcjonalno-przestrzennym na przykładzie dzielnicy Stare Miasto w Krakowie. Skwery, mimo niewielkiej powierzchni, stanowią nie tylko formę zieleni urządzonej, lecz są jednocześnie przestrzeniami publicznymi pełniącymi role przyrodniczą, estetyczną, a także często rekreacyjną i społeczną. Dodatkowo mogą mieć również funkcje: edukacyjną, kulturalną, obywatelską i historyczną, związaną z upamiętnianiem zasłużonych osób i wydarzeń. Istnienie zadbanych terenów zieleni w mieście (w tym skwerów) może przeciwdziałać nadmiernej zabudowie i presji inwestycyjnej w obszarach zurbanizowanych.

Celem badań była charakterystyka oraz ewaluacja obecnego zagospodarowania i funkcjonowania 27 skwerów, a także określenie ich znaczenia dla użytkowników, środowiska i struktury przestrzennej. Ponadto opracowano rekomendacje poprawy jakości, wizerunku i wykorzystania ich potencjału oraz zaproponowano lokalizację i koncepcję zagospodarowania trzech nowych skwerów w dzielnicy Stare Miasto w Krakowie.

Metodyka obejmowała kilkakrotne badania terenowe przeprowadzone w latach 2023-2025, w tym obserwacje bezpośrednie o różnych porach roku i dnia, dokumentację fotograficzną oraz inwentaryzację z wykorzystaniem autorskiej karty ewaluacji przestrzeni.

Wyniki badań wskazują na duże zróżnicowanie skwerów w dzielnicy Stare Miasto w Krakowie pod względem powierzchni, rangi oraz funkcji, a także możliwości i stopnia wykorzystania przez użytkowników. Większość jest dostępna dla użytkowników, jednak część pełni wyłącznie funkcje przyrodnicze i estetyczne. Skwery charakteryzuje także zróżnicowany poziom zagospodarowania, estetyki i bezpieczeństwa. Na podstawie szczegółowej analizy dokonano ewaluacji w ramach której 13 skwerów (48,1%) oceniono pozytywnie, pięć (18,6%) średnio, a dziewięć (33,3%) negatywnie. Dla wszystkich opracowano rekomendacje, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni o niewykorzystanym potencjale, proponując m.in. poprawę pielęgnacji zieleni, bezpieczeństwa, dostępności i funkcjonalności.

dr inż. Katarzyna Cegielska, Renata Różycka-Czas, Julia Gorzelany, Barbara Olczak

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

MODEL OCENY RYZYKA POWSTAWANIA KONFLIKTÓW POKRYCIA TERENU W OBSZARACH SUBURBANIZACJI: UJĘCIE
SPOŁECZNE I PRZESTRZENNE

Współczesne miasta rozwijają się na styku obszarów zurbanizowanych i otwartych, a zasięg ich oddziaływania zależy od wielkości oraz funkcji pełnionych w strukturze osadniczej. Niekontrolowany rozwój przestrzenny prowadzi często do powstawania układów pokrycia/użytkowania terenu sprzecznych z zasadami zrównoważonego rozwoju, co sprzyja pojawianiu się lokalnych konfliktów dotyczących pokrycia i użytkowania terenu (LULC). Celem badań było opracowanie autorskiego modelu oceny ryzyka takich konfliktów. Model opiera się na identyfikacji Źródła Ryzyka (uwarunkowania przestrzenne i społeczne), Receptora Ryzyka (wskaźniki składowe opracowane przez autorów) oraz Efektu Ryzyka, rozumianego jako poziom konfliktogenności w percepcji społecznej. Zintegrowanie podejścia przestrzennego i społecznego stanowi nowatorski sposób analizy konfliktów LULC. Założony cel zrealizowano poprzez połączenie analiz przestrzennych z badaniami ankietowymi przeprowadzonymi wśród mieszkańców gmin otaczających Kraków oraz przedstawicieli lokalnych władz i administracji. Analizy pokrycia terenu wykonano z wykorzystaniem narzędzi GIS i algorytmów geoprzetwarzania, stosując autorską metodykę badań strefy podmiejskiej Krakowa. Wyniki wskazują, że proces suburbanizacji istotnie zwiększa ryzyko konfliktów LULC, szczególnie na terenach rolniczych, które okazują się najbardziej podatne na presję zmian. Wnioski oparto na analizie modelowej oraz ocenie relacji człowiek–krajobraz. Zaproponowany model oceny ryzyka konfliktów LULC łączy cechy przestrzenne z percepcją społeczną, wypełniając lukę badawczą dotyczącą zintegrowanych analiz konfliktów użytkowania/pokrycia terenu w strefach podmiejskich.

dr Grażyna Chaberek-Kałużniak

Uniwersytet Gdański

ARCHETYPY SYSTEMOWE BŁĘDNYCH DECYZJI MIEJSKICH I PUNKTY INTERWENCJI W SYSTEMIE MIASTA – WNIOSKI Z EKSPERCKIEGO MODELOWANIA NA PRZYKŁADZIE AGLOMERACJI GDAŃSKIEJ

Miasta funkcjonują jako złożone systemy społeczno-przestrzenne, w których decyzje podejmowane w jednym obszarze polityki miejskiej mogą generować niezamierzone konsekwencje w innych częściach systemu. W praktyce zarządzania miastem często obserwuje się decyzje, których negatywne skutki ujawniają się w stosunkowo krótkim czasie. Celem wystąpienia jest identyfikacja powtarzalnych archetypów systemowych stojących za takimi decyzjami oraz wskazanie potencjalnych punktów interwencji w systemie miejskim.

Badanie opiera się na analizie jakościowej odpowiedzi ekspertów dotyczących przykładów nietrafionych decyzji miejskich w aglomeracji gdańskiej. Wskazane przez nich przypadki zostały zinterpretowane w odniesieniu do klasycznych archetypów systemowych opisanych w literaturze system dynamics. Następnie w procesie partycypacyjnego modelowania eksperckiego opracowano mapy systemu przedstawiające kluczowe komponenty i relacje, sprzężenia zwrotne (causal loops) oraz punkty interwencji (leverage points). Pozwoliło to przejść od pojedynczych przykładów decyzji do identyfikacji strukturalnych mechanizmów generujących niepożądane skutki.

Analiza wypowiedzi ekspertów wskazuje, że wiele obserwowanych decyzji odpowiada powtarzalnym archetypom systemowym, przede wszystkim: fixes that fail, shifting the burden i tragedy of the commons. Dotyczą one m.in. polityk transportowych, zagospodarowania przestrzeni miejskiej oraz mechanizmów rynkowych.

Wyniki pokazują, że interpretacja decyzji miejskich w kategoriach archetypów systemowych może stanowić użyteczne narzędzie analityczne w badaniach nad zarządzaniem miastem. Połączenie analizy eksperckiej z partycypacyjnym modelowaniem systemowym umożliwia identyfikację punktów interwencji w strukturze systemu miejskiego oraz wspiera bardziej refleksyjne podejmowanie decyzji w politykach miejskich.

dr hab. Mariusz Czepczyński, prof. UG

Uniwersytet Gdański

PLANOWANIE JAKO PRAKTYKA WYOBRAŻENIOWA: MIASTO PRZYSZŁOŚCI W PERSPEKTYWIE GEOGRAFII KRYTYCZNEJ

Planowanie urbanistyczne może być analizowane jako praktyka wyobrazeniowa, w której produkcja wizji przyszłości miasta stanowi kluczowy element kształtowania procesów urbanizacyjnych. W perspektywie geografii krytycznej i krytycznych studiów miejskich miasto ujmowane jest nie jako neutralny przedmiot zarządzania, lecz jako rezultat relacji władzy, praktyk dyskursywnych oraz normatywnych założeń wpisanych w procesy planistyczne. Punktem wyjścia jest teza, że planowanie nie tylko odpowiada na problemy miejskie, ale aktywnie definiuje granice tego, co uznawane jest za możliwe, realistyczne i pożądane w przyszłości miasta.

Planowanie jest procesem narracyjnym, który rozpoczyna się diagnozą, rozumianą jako akt selektywny, oparty na określonych wskaźnikach, skalach analizy i dominujących narracjach, takich jak konkurencyjność, odporność czy zrównoważony rozwój, które zawężają lub poszerzają pole możliwych przyszłości i wizji oraz ich implementacji. Trzy wymiary planistycznych wyobrażeń przyszłości: miasto możliwe, pożądane i narzucone tworzą ramy procesu wyobrażeń przyszłości. Planowanie stanowi arenę konfliktu konkurujących imaginariów — instytucjonalnych, eksperckich i oddolnych — a konflikty planistyczne są często konfliktami wyobraźni, a nie wyłącznie interesów społecznych. Refleksyjne, odpowiedzialne i pluralistyczne planowanie uznaje konflikt za immanentną cechę produkcji przyszłości miejskiej.

dr Eliza Farelnik

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

PROBLEM STARZENIA SIĘ SPOŁECZEŃSTWA JAKO WYZWANIE DLA POLITYKI MIEJSKIEJ – UJĘCIE REGIONALNE

Celem badania była ocena poziomu zróżnicowania i dynamiki zmian procesu starzenia się społeczeństwa w Polsce w ujęciu regionalnym w latach 2014-2024. W badaniach wykorzystano krytyczną analizę piśmiennictwa, analizę danych wtórnych pozyskanych z GUS oraz metody ilościowe. Na podstawie zaproponowanego wskaźnika syntetycznego, opisującego skalę problemu starzenia się społeczeństwa w województwach, przeprowadzono ich grupowanie metodą odchyłeń standardowych. Wyodrębniono trzy grupy województw charakteryzujące się podobną skalą problemu starzenia się społeczeństwa. Umożliwiło to dokonanie oceny przestrzennego zróżnicowania skali problemu starzenia się społeczeństwa w Polsce oraz zmian zachodzących w tym zakresie.

Ze względu na zróżnicowaną dynamikę zmian zachodzących w poszczególnych województwach, zmieniła się również ich pozycja w rankingu oraz przynależność do grup wyróżnionych pod względem skali problemu starzenia się społeczeństwa. Najbardziej pozytywną zmianę odnotowano w przypadku województwa mazowieckiego. W 2014 r. znajdowało się ono w grupie województw o stosunkowo największej skali problemu starzenia się społeczeństwa, a w 2024 r. zostało ono sklasyfikowane w grupie województw o najmniejszej skali tego problemu. Znaczącą pozytywną zmianę odnotowano również w przypadku województwa małopolskiego, które z grupy województw o średniej skali problemu starzenia się społeczeństwa znalazło się w grupie województw o najmniejszej skali tego problemu. Największa skala problemu starzenia się społeczeństwa występuje w dwóch województwach: świętokrzyskim i łódzkim. Najbardziej znaczącą negatywną zmianę odnotowano w przypadku województwa warmińsko-mazurskiego, które z grupy województw o najmniejszym nasileniu problemu w 2014 r. przesunęło się do grupy o średnim nasileniu tego problemu, oraz województwa zachodniopomorskiego, które z grupy o najmniejszym nasileniu problemu przeniósł się do grupy o największym nasileniu tego problemu. Pogłębiająca się skala problemu starzenia się ludności i odmienna dynamika zmian zachodzących w poszczególnych województwach stanowią istotne uwarunkowanie realizowanej polityki rozwoju miast i regionów w Polsce.

dr inż. Anna Fijałkowska, dr inż. Joanna Jaroszewicz

Politechnika Warszawska

WIĘCEJ NIŻ DOSTĘPNOŚĆ: OCENA KOMPLETNOŚCI KLASTRÓW USŁUG POTRZEB CODZIENNYCH W ANALIZIE
DOSTĘPNOŚCI PIESZEJ DLA MIASTA 15-MINUTOWEGO

Prezentujemy artykuł metodyczny poświęcony analizie pieszej dostępności usług pierwszej potrzeby. W badaniach tego typu stosuje się już modele oparte na relacji podaż–popyt, takie jak 2SFCA (Two-Step Floating Catchment Area) i jego późniejsze modyfikacje. Uwzględniają one liczbę obiektów usługowych, odległości wyznaczone wzdłuż sieci pieszej oraz potencjalne obciążenie usług wynikające z rozmieszczenia użytkowników. Podejście to pozwala na bardziej realistyczną ocenę dostępności niż proste miary odległości lub liczby obiektów, obliczane w przyjętych obszarach odniesienia (regularna siatka, kwartały ulic, rejony transportowe, statystyczne lub inne). Jednocześnie modele te w ograniczonym stopniu uwzględniają kompletność, różnorodność i strukturę przestrzenną rozmieszczenia punktów usługowych wewnątrz obszaru dostępności, kierując się głównie istotnością (wagą) uwzględnianych obiektów. W szczególności nie pozwalają one w pełni na uchwycenie zjawisk takich jak współwystępowanie zróżnicowanych usług w bliskim sąsiedztwie, tworzenie lokalnych klastrów funkcjonalnych czy wykształcanie się niewielkich centrów handlowo-usługowych umożliwiających realizację wielu codziennych potrzeb w jednej lokalizacji.

Proponowane przez nas podejście uzupełnia dotychczasowe analizy dostępności pieszej. W badaniu zastosowano ulepszoną metodę wyznaczania obszaru dostępności na podstawie dojścia po rzeczywistej sieci pieszej. Co więcej, opracowana metodyka pozwala na uwzględnienie aspektów kompletności, różnorodności i przestrzennego układu punktów usługowych w obrębie badanego obszaru. W tym celu do analizy opartej na relacji podaż–popyt włączono hierarchiczne wykrywanie klastrów usług. Dzięki temu możliwa jest ocena nie tylko liczby usług dostępnych w zasięgu dojścia pieszego, ale także tego, czy tworzą one lokalne, zróżnicowane skupienia pozwalające na zaspokojenie wielu codziennych potrzeb w bliskich, dogodnie położonych lokalizacjach. Ocenę przeprowadzono w dwóch scenariuszach – zaproponowanej, ciągłej metodyki oceny przestrzeni i w podziale miasta na wybrane jednostki odniesienia.

W analizie wykorzystujemy dane POI, sieć pieszą utworzoną na podstawie danych OpenStreetMap oraz iteracyjnie zastosowany algorytm wykrywania skupisk (klastrów) wybranych do analizy typów POI. Opracowana metodyka została przetestowana na obszarze Warszawy i Katowic.

dr hab. Maria Górską-Zabielska, prof. UJK

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

ZNACZENIE GEODZIEDZICTWA PRUSZKOWA W ZRÓWNOWAŻONYM ROZWOJU MIASTA

Pruszków, powiatowe miasto w południowo zachodnim Mazowszu, liczące 60,5 tys. mieszkańców, wyróżnia się znaczną georóżnorodnością wynikającą z historii zapisanej w rzeźbie Równiny Łowicko Błońskiej. Obszar ten tworzy płaska morena denną z gliny lodowcowej powstałej podczas zlodowacenia Odranian. Na tych glebach rozwinęło się rolnictwo, m.in. w zabytkowym gospodarstwie ogrodniczym Hosera. Rozległe łąki i pola stanowią naturalne otoczenie dla zespołów pałacowo parkowych w Pruszkowie, Helenówku i Pęcicach.

Istotnym elementem lokalnego dziedzictwa są także ility plioceńskie, które umożliwiły rozwój cegielni i budownictwa na przełomie XIX i XX w., czego śladem są nazwy ulic oraz dawne glinianki Potulickiego. W okolicy wydobywano również rudę darniową, stanowiącą podstawę dużego ośrodka hutniczego funkcjonującego od II w. p.n.e. do IV w. n.e., którego pozostałości prezentuje Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego.

Ważnym walorem rekreacyjnym są wody powierzchniowe – Utrata i jej dopływy – oraz liczne zbiorniki: stawy w Parku Potulickich, glinianki po cegielni Hoserów czy zbiornik w Komorowie. Powstały one dzięki wykorzystaniu naturalnych form terenu i dawnych starorzeczy. Mieszkańcy korzystają także z zasobów wód głębinowych ujmowanych z warstw oligoceńskich i czwartorzędowych.

Łądolód skandynawski pozostawił na tym obszarze liczne gązy narzutowe, które stały się podstawą powstania w 2022 r. miejskiego lapidarium – kolekcji 12 skał sfinansowanej z budżetu obywatelskiego. Obiekt pełni funkcję edukacyjną, rekreacyjną i prośrodowiskową, przybliży geologiczne dziedzictwo regionu, wzmacnia lokalną tożsamość i promuje ochronę przyrody nieożywionej. Jest wykorzystywany w edukacji szkolnej i stanowi pierwszy w mieście przykład geoturystyki miejskiej wspierającej zrównoważony rozwój Pruszkowa.

dr inż. Joanna Jaroszewicz, mgr inż. Szymon Ondra, dr inż. Anna Fijałkowska

Politechnika Warszawska

PRZESTRZENNA OCENA RYZYKA WYPADKÓW W WARSZAWIE Z WYKORZYSTANIEM PODEJŚCIA MAXENT:
LOKALIZACJA PUNKTÓW SPRZEDAŻY ALKOHOLU JAKO ŚRODOWISKA SPRZYJAJĄCE RYZYKU W MIEŚCIE

Celem badania jest ocena wpływu fizycznej dostępności punktów detalicznej sprzedaży alkoholu na występowanie wykroczeń oraz zakłóceń porządku publicznego w przestrzeni miejskiej Warszawy. Badanie integruje założenia kryminologii środowiskowej z metodami stosowanymi w ekologii krajobrazu, ujmując miasto jako system środowiskowy, w którym patologie społeczne koncentrują się wokół określonych „nisz ekologicznych” – atraktorów przestępczości. Celem aplikacyjnym jest przeprowadzenie ilościowych symulacji planistycznych oraz sformułowanie rekomendacji dla władz lokalnych opartych na danych, w tym weryfikacja skuteczności stref ochronnych wokół placówek edukacyjnych.

Badanie opiera się na analizie przestrzennej ponad 81 000 interwencji Straży Miejskiej udokumentowanych w Warszawie w latach 2023–2024. Zastosowano innowacyjne w naukach społecznych podejście wykorzystujące algorytm uczenia maszynowego Maximum Entropy (MaxEnt), pierwotnie opracowany na potrzeby modelowania siedlisk ekologicznych. Narzędzie to jest szczególnie użyteczne w przypadku danych typu presence-only, w których brak odnotowanej interwencji nie oznacza braku wykroczenia. Model predykcyjny zintegrowano w środowisku GIS z warstwami zmiennych środowiskowych, obejmujących lokalizację i gęstość punktów sprzedaży alkoholu, lokali gastronomicznych, przystanków transportu publicznego oraz ławek miejskich.

Analiza wykazała, że bliskość punktów sprzedaży alkoholu jest najsilniejszym predyktorem występowania wykroczeń, oddziałując szczególnie intensywnie w promieniu 200 metrów. Zidentyfikowano również silny efekt synergiczny pomiędzy gęstością infrastruktury gastronomicznej a lokalizacją ławek miejskich. Ilościowa analiza scenariuszy przestrzennej dekoncentracji wykazała, że obowiązująca w Warszawie 50-metrowa strefa ochronna wokół obiektów wrażliwych nie zapewnia realnego bezpieczeństwa. Symulacje wskazują, że dopiero wprowadzenie 100-metrowego bufora kołowego, wraz z określeniem minimalnych odległości pomiędzy samymi punktami sprzedaży detalicznej, umożliwi systemowe ograniczenie koncentracji obszarów podwyższonego ryzyka.

dr Jan Kaczmarzyk, dr Edyta Sygut

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

OPŁACALNOŚĆ I RYZYKO ZIELONYCH INWESTYCJI Z PERSPEKTYWY MIAST

W literaturze brakuje opracowań, które badają rzeczywistą praktykę podmiotów publicznych w zakresie oceny opłacalności i ryzyka. Wypełnienie tej luki stanowi punkt wyjścia i główny cel badania. Artykuł analizuje podejście miast do oceny opłacalności i ryzyka zielonych inwestycji publicznych ukierunkowanych na adaptację do zmian klimatu. Punktem odniesienia jest analiza kosztów i korzyści, której logika wpisuje się w paradygmat zrównoważonego rozwoju, rozdzielając perspektywę finansową oraz ekonomiczno-społeczną. Wyniki pokazują, że ocena opłacalności z uwzględnieniem ryzyka jest podejmowana sporadycznie lub często, lecz opiera się głównie na prostych technikach pomiaru. Ujęcie ekonomiczno-społeczne stosowane jest częściej niż wyłącznie finansowe, co potwierdza znaczenie monetyzacji współkorzyści. Ocena ta pozostaje jednak selektywna i koncentruje się na efektach łatwych do kwantyfikacji (energia, koszty, komfort, zdrowie), rzadziej uwzględniając skutki pośrednie i długookresowe. W pomiarze ryzyka dominują metody tradycyjne (analiza wrażliwości, scenariusze), natomiast symulacja Monte Carlo jest stosowana rzadko, mimo wysokiej oceny jej wartości informacyjnej przez miasta. Wyniki wskazują na lukę między rekomendowanym instytucjonalnie state-of-the-art a praktyką oraz na potencjał szerszego wdrożenia ilościowych narzędzi analizy ryzyka w zarządzaniu zielonymi inwestycjami.

dr hab. Eliza Kalbarczyk, prof. UAM

Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

dr hab. Robert Kalbarczyk, prof. UPWr

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

INKLUZYWNOŚĆ PLANÓW ADAPTACJI DO ZMIANY KLIMATU POLSKICH MIAST

Miasta uznawane są obszary szczególnie zagrożone zmianami klimatycznymi ze względu na duże zagęszczenie ludności, zasobów i infrastruktury. W odpowiedzi na przewidywane wyzwania wdrażane są środki adaptacyjne, których celem jest złagodzenie niekorzystnych skutków zmiany klimatu. Zgodnie z ideą sprawiedliwej adaptacji do zmiany klimatu, korzyści z wdrożonych działań adaptacyjnych powinny dotyczyć wszystkich członków społeczeństwa. Ponieważ niektóre grupy społeczne, tzw. grupy wrażliwe, nie tylko silniej odczuwają skutki zmiany klimatu, ale też gorzej sobie z nimi radzą, podkreślane jest znaczenie włączających procesów zarządzania i działań wspierających, które chronią zdrowie i dobrostan osób bezbronnych. W Polsce do grup szczególnie wrażliwych na zmianę klimatu zalicza się: dzieci, seniorów, osoby przewlekle chore, niepełnosprawne, ubogie, bezdomne.

Prezentowane wyniki dotyczą badania obecności (lub braku) grup szczególnie wrażliwych w planach adaptacji do zmiany klimatu 96 polskich miast. Celami szczegółowymi było określenie rodzaju i miejsca grup wrażliwych na zmiany klimatu w dokumentach planistycznych oraz typów działań adaptacyjnych dedykowanych tym grupom, a także zbadanie różnic w planowaniu adaptacji pomiędzy 2 grupami miast o wielkości granicznej 100 tys. mieszkańców. Uwzględnienie grupy wrażliwej w dokumencie identyfikowano metodą analizy treści dokumentu.

W dokumentach dotyczących adaptacji do zmian klimatu polskich miast grupy wrażliwe były uwzględniane powszechnie, jednak liczba uwzględnianych grup wrażliwych była stosunkowo mała. Najczęściej działania planowano dla dzieci, seniorów i osób chorych, w tym niepełnosprawnych. Działania skierowane do grup wrażliwych stanowiły ok. 12% ogólnej liczby działań adaptacyjnych, najczęściej planowano działania typu: infrastruktura fizyczna, budowanie zdolności i infrastruktura zielona. Wśród działań skierowanych do dzieci największy udział miały działania edukacyjne; do osób chorych, seniorów oraz bezdomnych - z zakresu infrastruktury fizycznej; do ubogich - działania finansowe. Nie stwierdzono działań skierowanych na włączenie grup wrażliwych w proces planowania adaptacji.

dr inż. arch. Agnieszka Kasińska-Andruszkiewicz

Politechnika Poznańska

MODEL PARTYCYPACYJNY KAMPUSU PUT JAKO NARZĘDZIE TRANSFORMACJI PRZESTRZENI ZGODNIE Z POTRZEBAMI UŻYTKOWNIKÓW.

Zrównoważony rozwój miasta to proces nieustannej transformacji, wymagający zachowania równowagi między infrastrukturą, społecznością i środowiskiem. O ile kwestie infrastrukturalne, dotyczące m.in. odnawialnych źródeł energii oraz błękitno-zielonej infrastruktury dają możliwość miarodajnej oceny i określania kierunków rozwoju, o tyle aspekt społeczny uwzględniający potrzeby użytkowników jest trudniejszy do uchwycenia i wymaga nowych narzędzi badawczych. Poszukiwanie sposobów integracji wiedzy o potrzebach społecznych z procesami planowania przestrzennego staje się jednym z kluczowych wyzwań współczesnej urbanistyki. Artykuł prezentuje badania nad przestrzenią kampusu Politechniki Poznańskiej prowadzone m.in. w ramach interdyscyplinarnego grantu rektorskiego „Zielony Uniwersytet Techniczny – Kampus Warta PP” łączącego zagadnienia z różnych dziedzin. Zastosowano innowacyjne połączenie narzędzi w celu sprzężenia potrzeb społeczności akademickiej z projektowanymi zmianami przestrzennymi, infrastrukturalnymi oraz w zakresie błękitno-zielonej infrastruktury na kampusie, którego przestrzeń traktowana jest jako „żywe laboratorium”. Jednym z nich był partycypacyjny model rozwoju zielonego Kampusu Warta PP – model urbanistyczny czerpiący z „energii społecznej” społeczności akademickiej: studentów, doktorantów, pracowników. Drugim narzędziem jest interaktywna zintegrowana baza danych przestrzennych GIS o kampusie. Łączy ona dane z różnych dziedzin i źródeł, dotyczące m.in. pokrycia terenu, budynków, infrastruktury, preferencji użytkowników. Jest ona tworzona, uzupełniana i aktualizowana w trybie ciągłym przez społeczność użytkowników w formule crowdmappingu. Taki sposób gromadzenia i przetwarzania danych pozwala na wieloaspektową ocenę wariantów rozwoju kampusu oraz wspiera procesy planowania i podejmowania decyzji dotyczących jego zrównoważonego rozwoju, uwzględniając zmieniające się warunki i preferencje użytkowników.

dr hab. Iwona Kiniorska, prof. UJK, dr Iwona Kopacz-Wyrwał, dr Patryk Brambert

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

UŻYTKOWANIE POJAZDÓW MIKROMOBILNYCH W KIELCACH – UJĘCIE PRZESTRZENNE I INFRASTRUKTURALNE

Przedmiotem artykułu jest analiza funkcjonowania mikromobilności w Kielcach na podstawie badań terenowych prowadzonych w wybranych punktach obserwacyjnych. Badanie objęło użytkowników rowerów tradycyjnych, rowerów elektrycznych oraz hulajnóg elektrycznych. Celem opracowania była ocena natężenia i charakteru użytkowania pojazdów mikromobilnych, rozpoznanie uwarunkowań przestrzennych ich występowania oraz określenie stopnia dostosowania infrastruktury miejskiej do obsługi tej formy mobilności. W badaniu zastosowano metodę bezpośredniej obserwacji terenowej z wykorzystaniem autorskiej karty inwentaryzacyjnej, obejmującej zarówno parametry ruchu, jak i cechy otoczenia funkcjonalno-przestrzennego. Analizie poddano między innymi strukturę rodzajową pojazdów, sposoby ich użytkowania, formy własności, orientacyjne cechy demograficzne użytkowników, typy przestrzeni miejskiej, natężenie ruchu pieszego i samochodowego, wyposażenie infrastrukturalne oraz występujące bariery. Wyniki badań wskazują na przestrzenne zróżnicowanie warunków funkcjonowania mikromobilności w Kielcach oraz nierównomierny poziom przystosowania miasta do potrzeb użytkowników rozpatrywanych pojazdów. Zidentyfikowane uwarunkowania pozwoliły wskazać zarówno miejsca sprzyjające rozwojowi mikromobilności, jak i obszary wymagające poprawy infrastrukturalnej i organizacyjnej. Artykuł wpisuje się w dyskusję nad rolą mikromobilności w kształtowaniu współczesnych systemów transportu miejskiego i może stanowić głos w debacie nad kierunkami rozwoju zrównoważonej mobilności w dużych miastach.

prof. UAM dr hab. Barbara Konecka-Szydłowska, mgr Dawid Kozubek, Anna Kostrzewa

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ZNACZENIE TARNOWSKICH GÓR W GÓRNOŚLĄSKO-ZAGŁĘBIOWSKIEJ METROPOLII – MIĘDZY DIAGNOZĄ
SPOŁECZNO-GOSPODARCZĄ A PERCEPCJĄ MIESZKAŃCÓW

Celem posteru jest określenie znaczenia Tarnowskich Gór w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii poprzez analizę społeczno-gospodarczych uwarunkowań funkcjonowania miasta oraz identyfikację sposobu postrzegania jego roli przez mieszkańców. Zakres przestrzenny pracy obejmuje Tarnowskie Góry oraz 40 gmin o zróżnicowanym statusie administracyjnym – miejskim, miejsko-wiejskim i wiejskim – wspólnie tworzących Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolię, położoną w województwie śląskim. Zakres czasowy obejmuje lata 2013–2023. W analizie zastosowano podejście ilościowo-jakościowe. Analiza ilościowa obejmowała dane statystyczne dotyczące społeczno-gospodarczych uwarunkowań funkcjonowania miasta, natomiast część jakościowa opierała się na wywiadach pogłębionych przeprowadzonych wśród mieszkańców badanego ośrodka miejskiego. Uzyskane wyniki badań wskazują, że Tarnowskie Góry, klasyfikowane jako gmina o przeciętnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, w opinii mieszkańców wyróżniają się przede wszystkim walorami kulturowymi, w tym obiektami wpisanymi na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Słowa kluczowe:

Tarnowskie Góry; Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia; diagnoza społeczno-gospodarcza; percepcja mieszkańców.

dr inż. Joanna Koszewska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego; Sorbonne Université, Faculté des Lettres

OSIEDLE JAZDÓW W WARSZAWIE JAKO PRZYKŁAD TYMCZASOWEGO GOSPODAROWANIA PRZESTRZENIĄ MIEJSKĄ –
STUDIUM PRZYPADKU W POSZUKIWANIU MIEJSKIEGO DOBRA WSPÓLNEGO.

Przykład zabudowy na historycznym obszarze osadniczym od czasów po drugiej wojnie światowej służy rozwiązaniom funkcjonującym jako tymczasowe. Do dziś jest przedmiotem doraźnego gospodarowania tym fragmentem miasta. W debacie społecznej mimo dialogu publiczno-prywatnego, prowadzonego z zastosowaniem eksperymentalnych procedur nie wypracowano formuły, akceptowalnej przez wszystkie strony zaangażowane w proces dialogu (osoby prywatne – mieszkańcy, organizacje pozarządowe – użytkownicy, jednostki administracji stołecznej – właściciele i lokalni politycy – zarządcy. Przykład Jazdowa stał się emblematycznym precedensem walki o miejskie dobro wspólne, rozumiane wieloaspektowo i dynamicznie definiowane na użytek procesów zarządczych.

W przeprowadzonym studium przypadku motywacją badawczą było poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, jakie okoliczności planistyczne sprzyjają utrwalaniu modelu tymczasowego zarządzania terenem o wyjątkowych walorach krajobrazowych, geograficznych, ekologicznych, historycznych, urbanistycznych, architektonicznych i społecznych (2013-2026)? Zastosowano interdyscyplinarne podejście badawcze w celu wykazania przebiegu i tła podejmowanych decyzji planistycznych, przyczyniających się do utrwalania wzorców zagospodarowania, funkcjonujących jako tymczasowe. Przeprowadzono kwerendy planistyczne, ze źródeł bezpośrednich i pośrednich.

W badaniu, obejmującym okres drugiej połowy XX wieku (od 1945 r.) i pierwsze ćwierćwiecze XXI wieku (do 2026 r.) zebrano materiał historyczny ze źródeł literaturowych, archiwalnych i badań bezpośrednich ze świadkami historii – reprezentujący badanie humanistyczne; materiał z zakresu dokumentacji architektonicznej i urbanistycznej oraz konserwatorskiej – cechujący postępowanie badawcze inżynierskie oraz metody mieszane – dla wykazania związków przyczynowo-skutkowych zachodzących zjawisk w gospodarowaniu przestrzenią miejską na obszarze Jazdowa. Opracowany materiał pozwala na charakterystykę badanego Osiedla jako centralnie zlokalizowanego cennego terenu – korzystającego z adaptacji tzw. miękkich rozwiązań planowania

Opisywany proces wypracowywania w działaniu, społecznym sporze i dynamicznym dialogu w ramach działań w miejskiej sferze publicznej jest wyjątkowy w skali Warszawy, wpisując się w typ działań w ramach miejskiego aktywizmu, szczególnie nasilonych po kryzysie finansowym 2008 roku. W tym wymiarze pozwala on na przyglądanie się mu w kontekście międzynarodowym, dzięki analogiom porównania dynamiki, procedur jak i osiągniętych rezultatów i zakresu utrwalenia wzorców działań i modeli administrowania zasobami miejskimi, prowokującymi do działań w duchu odzyskiwania prawa do miasta przez mieszkańców.

mgr Alicja Kozak

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ZRÓŻNICOWANIE TRAJEKTORII EKONOMICZNEJ REZYLIENCJI W WYBRANYCH MIASTACH UNII EUROPEJSKIEJ W LATACH 2018–2024

Celem artykułu jest identyfikacja i porównanie trajektorii ekonomicznej rezyliencji miejskiej w wybranych miastach Unii Europejskiej w latach 2018–2024, w okresie obejmującym sekwencję silnych szoków egzogenicznych, w tym pandemię COVID-19, kryzys energetyczny oraz napięcia geopolityczne. Analiza opiera się na procesowym ujęciu ekonomicznej rezyliencji miejskiej (UER), traktowanej jako zdolność gospodarki miejskiej do absorpcji zakłóceń, adaptacji oraz – w sprzyjających warunkach – modyfikacji trajektorii rozwojowej. Badanie przeprowadzono na przykładzie pięciu miast Unii Europejskiej: Amsterdamu, Hamburga, Wilna, Lublany i Sofii, wykorzystując analizę wskaźnikową, analizę dynamiki zjawisk ekonomicznych oraz analizę międzyprzypadkową. Wyniki pozwoliły zidentyfikować trzy typologiczne modele ekonomicznej rezyliencji miejskiej. Pierwszy z nich – model rezyliencji zasobowej – reprezentowany przez Amsterdam i Hamburg, opiera się na silnych fundamentach rdzenia ekonomicznego, przy czym w Amsterdamie obserwowane są elementy trajektorii transformacyjnej, natomiast w Hamburgu dominuje mechanizm stabilizacyjny typu bounce back. Drugi model – rezyliencji adaptacyjnej opartej na kapitale niematerialnym – występuje w Wilnie i Lublanie, gdzie kluczową rolę odgrywają zasoby kapitału ludzkiego i kompetencji cyfrowych, przy czym Wilno charakteryzuje się bardziej spójną i dynamiczną trajektorią adaptacyjną, a Lublana – przebiegiem asymetrycznym. Trzeci model, określony jako rezyliencja przetrwalnikowa, reprezentuje Sofia, gdzie dominują mechanizmy stabilizacji umożliwiające utrzymanie podstawowego funkcjonowania gospodarki miejskiej, lecz bez wyraźnej transformacji strukturalnej. Uzyskane wyniki wskazują, że ekonomiczna rezyliencja miast ma charakter procesowy i konfiguracyjny, a jej przebieg zależy od relacji między rdzeniem ekonomicznym, kapitałami niematerialnymi oraz komponentem cyfrowym systemu miejskiego.

dr hab. Agnieszka Kwiatek-Sołtys, prof. UKEN, dr Agnieszka Brzosko-Sermak

Uniwersytet KEN w Krakowie

UPADEK, STAGNACJA CZY ROZWÓJ? PROCESY DEPOPULACJI MAŁYCH MIAST W APULII. POZIOM, ZRÓŻNICOWANIE REGIONALNE I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA. LEKCJA DLA MAŁYCH MIAST W POLSCE.

Obserwowane w Europie procesy depopulacji zachodzą ze zróżnicowanym nasileniem w różnych krajach, regionach i ośrodkach. Dotyczą miast różnej skali, od ośrodków dużych, po miasta średnie i małe. W tym ostatnim przypadku depopulacja stanowi bezpośrednie zagrożenie ich przyszłego poprawnego funkcjonowania. Celem prowadzonych badań małych miast włoskich w regionie Apulia było ukazanie ich zróżnicowania regionalnego, skali depopulacji oraz sposobów jej przeciwdziałania. Wykazano, że procesy depopulacji dotyczą zróżnicowanych ośrodków położonych zarówno w zasięgu oddziaływania dużej aglomeracji, jak i przede wszystkim małych miast o położeniu peryferyjnym.

Skala zachodzących tam procesów jest wyraźnie bardzo duża, a władze miast szukają dróg do zahamowania kryzysu demograficznego stosując najróżniejsze programy. Na 207 obszarów miejskich w Apulii tylko niespełna 19% odnotowuje przyrost liczby ludności. Zdecydowana większość miast doświadcza długotrwałych procesów depopulacji. Analizowano strukturę funkcjonalno-przestrzenną miast o zaludnieniu pomiędzy 15400 a 2700 mieszkańców (Ginosa, Laterza, Castellaneta, Palagianello, Delicato, Orsada di Puglia oraz Bovino). Wszystkie badane miasta mierzą się z wyraźną depopulacją, która przede wszystkim dotyczy ich obszarów centralnych, a szczególnie historycznego centrum. Wskaźnik dynamiki zaludnienia w okresie pomiędzy rokiem spisowym 2011 a 2021 waha się w badanych ośrodkach pomiędzy 80,7 a 97,9. Przejawem zachodzących procesów jest degradacja miejskiej tkanki urbanistycznej, opuszczenie historycznego centrum i wystawienie wielu budynków na sprzedaż lub wynajem. Kolejnym bardzo ważnym problemem jest starzenie się społeczeństwa małych miast i dominacja w strukturze wieku ludności starszej, której funkcjonowanie w miejscowościach górskich i peryferyjnych jest bardzo utrudnione.

Próba ożywienia gospodarczego badanych miast jest powstanie stref przemysłowych (np. w Bovino czy Laterza). W niektórych ośrodkach zaobserwowano ponadto działalność związaną z zachowaniem obiektów dziedzictwa kulturowego (np. w Delicato). Choć w badanych miastach znajdują się budynki w trakcie remontu, to jednak skala tych przedsięwzięć w relacji do istniejących problemów wydaje się być niewystarczająca. W wybranych małych miastach szansą na ożywienie historycznego centrum i jego zachowanie może być turystyka, jednak nie we wszystkich ośrodkach funkcja ta ma szansę na rozwój. Z jednej strony przyczyną jest peryferyjne położenie, w znacznej odległości od wybrzeża, słaba dostępność komunikacyjna miasteczek położonych w górach, a także szybki rozwój miast regionu, które zostały wpisane na listę światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO i które akumulują zdecydowaną większość ruchu turystycznego w regionie. Należy ponadto pamiętać, że rozwój turystyki wiąże się w małych ośrodkach także z zagrożeniem związanym z zanikaniem lokalnej tożsamości i gentryfikacją turystyczną.

Przykłady badanych małych miast południowych Włoch, stan ich rozwoju społeczno-gospodarczego oraz skala procesów depopulacji wraz z działaniami ratunkowymi pozwalają na porównania z podobnej skali miastami w Polsce, a prowadzone badania będą zmierzały do określenia etapu zachodzących zmian w miastach w kraju i przedstawieniu możliwych dróg zapobiegania procesom dalszej degradacji małych miast.

dr inż. arch. Dżoana Latał-Matysiak, mgr inż. arch. Marcin Marciniak

Uniwersytet Opolski

NOWOCZESNE ROZWIĄZANIA W MODERNIZACJI I REWITALIZACJI BUDYNKÓW MIESZKALNYCH. POTENCJAŁ BALKONÓW DOSTAWNYCH.

Przyszłość miast nie polega wyłącznie na intensyfikacji zabudowy, lecz na podnoszeniu jakości życia w istniejącej tkance urbanistycznej. Jednym z narzędzi wspierających ten proces są balkony dostawne, które w Polsce zyskały popularność stosunkowo niedawno, zarówno w budynkach z wielkiej płyty, jak i w obiektach poddawanych rewitalizacji, takich jak kamienice czy dawne zabudowania pofabryczne. Stanowią one efektywne rozwiązanie poprawiające funkcjonalność mieszkań, zwiększając dostęp do światła, świeżego powietrza oraz prywatnej przestrzeni bez konieczności opuszczania lokalu.

Balkony dostawne pełnią istotną rolę społeczną, szczególnie w kontekście starzejącego się społeczeństwa, umożliwiając osobom o ograniczonej mobilności kontakt z otoczeniem zewnętrznym. Jednocześnie wpisują się w działania adaptacyjne wobec zmian klimatycznych – poprzez zacienianie elewacji ograniczają przegrzewanie mieszkań, a w wariantach zazielenionych sprzyjają zwiększaniu bioróżnorodności, retencji wody oraz redukcji efektu miejskiej wyspy ciepła. Z perspektywy urbanistycznej balkony dostawne przyczyniają się do ożywienia fasad i poprawy estetyki przestrzeni ulicznych, wspierając jednocześnie procesy dogęszczania miast bez konieczności ich rozlewania się. Stanowią dodatkową, elastyczną przestrzeń życia w warunkach rosnącej presji na ograniczone zasoby mieszkaniowe, a także wpływają na wzrost wartości nieruchomości oraz potencjał adaptacyjny starszej zabudowy. W konsekwencji balkony dostawne można postrzegać jako niewielką interwencję architektoniczną o znaczącym wpływie na jakość środowiska miejskiego, dobrostan mieszkańców oraz zrównoważone gospodarowanie przestrzenią. W obliczu postępujących zmian klimatycznych ich implementacja wpisuje się w szerszą konieczność redefinicji podejścia do projektowania i modernizacji współczesnych miast.

dr Paulina Legutko-Kobus

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

MIASTO JAKO PRZESTRZEŃ WSPÓŁPRACY MIĘDZYSEKTOROWEJ NA RZECZ MIGRANTÓW – WYZWANIA BADAWCZE

Masowy napływ migrantów wojennych od 2022 roku, szczególnie do polskich miast, uruchomił wiele równoległych działań pomocowych. Wsparcie odbywało się na wielu poziomach, często we współpracy różnych interesariuszy (wielopodmiotowo i wielopoziomowo). Jak wskazuje analiza dyskursu naukowego związanego z badaniem współpracy na rzecz migrantów, jednym z podejmowanych w badaniach wątków są wyzwania związane z przedsiębiorczością migrantów. Szczególne znaczenie ma identyfikacja barier związanych z rozwojem przedsiębiorczości migrantów oraz wskazanie jak te bariery mogą być niwelowane na poziomie miasta. Nie chodzi tu tylko o działania podejmowane przez samorządy lokale, ale o współpracę jaką miasto podejmuje z innymi podmiotami w tym zakresie. Przegląd prowadzonych badań (w tym badania autorskie) mają przede wszystkim charakter jakościowy. Z jednej strony pozwala to uchwycić specyfikę związaną z kontekstem kulturowym, aspekty związane z osobistym, indywidualnym doświadczaniem, z drugiej natomiast nie pozwala na uogólnienia i formułowanie wniosków o całej populacji migrantów i działaniach podejmowanych ogólnie przez miasta i w miastach.

Wystąpienie wpisuje się w dyskurs związany z rolą miast (jako przykładu poziomu lokalnego) we wspieraniu integracji migrantów poprzez działania przedsiębiorcze oraz wielopoziomowej współpracy na poziomie miasta na rzecz przedsiębiorczości migrantów (Multi-Level Governance). Dotyczy także „lokalnego zwrot” w zakresie zarządzania migracjami i tworzenia lokalnych, szczególnie miejskich polityk w tym zakresie.

dr Agnieszka Lisowska-Kierepka, dr Mateusz Smolarski

Uniwersytet Wrocławski

JAK DALEKO SIĘGA MIASTO? STATYSTYKI PRZESTRZENNE W WYZNACZANIU STREF WPŁYWU MIEJSKIEGO

Określenie rzeczywistego zasięgu oddziaływania miasta jest jednym z głównych problemów w badaniach nad suburbanizacją. Granice administracyjne nie pokazują faktycznego wpływu miasta, który lepiej widać w układzie zabudowy – jej ciągłości, zagęszczeniu i stopniowym przechodzeniu w tereny podmiejskie. W badaniu przyjęto założenie, że zasięg miasta można próbować określić na podstawie tego, jak zabudowa „rozlewa się” w przestrzeni. W tym celu przeprowadzono analizy z wykorzystaniem narzędzi GIS, badając rozmieszczenie budynków oraz stopień ciągłości struktur osadniczych. Pozwoliło to wskazać obszary poza granicami miasta, gdzie zabudowa nadal występuje w sposób intensywny i uporządkowany, co można interpretować jako przejaw wpływu miejskiego. Dodatkowo uwzględniono zmienność natężenia zabudowy w przestrzeni, co pozwoliło uchwycić stopniowe przejście od zwartej zabudowy do bardziej rozproszonej zabudowy podmiejskiej. Dzięki temu możliwe było określenie, jak daleko sięga oddziaływanie miasta w sensie przestrzennym. Takie podejście pozwala badać zasięg miasta w sposób bardziej realistyczny, oparty na rzeczywistych wzorcach zagospodarowania terenu, a nie tylko na granicach administracyjnych czy danych demograficznych.

dr Agnieszka Lisowska-Kierepka, dr Mateusz Smolarski

Uniwersytet Wrocławski

**OD INFRASTRUKTURY KOLEJOWEJ DO KRAJOBRAZU MIEJSKIEGO: TRANSFORMACJA KRAJOBRAZÓW TERENÓW
POKOLEJOWYCH**

Infrastruktura kolejowa odegrała decydującą rolę w kształtowaniu struktury przestrzennej wielu miast, tworząc korytarze transportowe, obszary przemysłowe i rozległe strefy infrastrukturalne, które miały znaczący wpływ na wzorce rozwoju miejskiego. Ponieważ w ostatnich dziesięcioleciach wiele funkcji kolejowych uległo ograniczeniu lub przeniesieniu, rozległe tereny stały się ważnymi obszarami transformacji i rewitalizacji miejskiej. Pomimo ich rosnącego znaczenia to długoterminowa ewolucja morfologiczna tych krajobrazów pozostaje niedostatecznie zbadana.

Niniejsze badanie analizuje transformację dawnych terenów kolejowych oraz ich rolę w ewolucji formy miejskiej. Badania koncentrują się na cechach terenów pokolejowych oraz ich stopniowej integracji z otaczającą tkanką miejską. Analiza łączy m.in. historyczne materiały kartograficzne z interpretacją struktur morfologicznych miasta (głównie form zagospodarowania terenu).

Wstępne obserwacje wskazują, że tereny pokolejowe często zachowują wyraźne ślady morfologiczne swojej infrastrukturalnej przeszłości, takie jak struktury dużych działek, liniowa organizacja przestrzenna oraz fragmentaryczna łączność z sąsiednimi dzielnicami. Te odziedziczone cechy przestrzenne wpływają na procesy rewitalizacji i aktualny stan zagospodarowania przestrzennego. Interpretacja krajobrazów po likwidacji linii kolejowych z perspektywy morfologii miejskiej pomaga wyjaśnić, w jaki sposób te tereny stopniowo przekształcają się w nowe elementy tkanki miejskiej będąc istotnym elementem planowania przestrzennego w mieście.

mgr inż. Paulina Modlińska

Politechnika Wrocławska

JAK DANE PRZESTRZENNE POMAGAJĄ PRZYSTOSOWAĆ SIĘ MIASTOM DO ZMIAN KLIMATU? - PRZEGLĄD
ROZWIĄZAŃ OPARTYCH O GIS

Zmiany użytkowania terenu w miastach mogą mieć znaczący wpływ na ich adaptację wobec skutków zmian klimatycznych takich jak retencja wody, miejska wyspa ciepła czy dostępność i powierzchnia terenów zielonych. W obliczu nasilających się zjawisk ekstremalnych władze miejskie potrzebują narzędzi umożliwiających szybką, trafną diagnozę zagrożeń, a także wspierających planowanie działań zapobiegawczych. Celem niniejszego referatu jest przegląd badań dotyczących wykorzystania i/lub integracji metod GIS, teledetekcji oraz partycypacji społecznej w analizie wpływu zmian przestrzennych na adaptację klimatyczną miast. Analiza literatury obejmuje trzy zagadnienia tematyczne: modelowanie zmian użytkowania terenu i ich wpływ na klimat lokalny, zastosowanie narzędzi GIS/teledetekcji w identyfikacji i ocenie zagrożeń klimatycznych oraz wykorzystanie partycypacji społecznej, w której mieszkańcy definiują miejsca wrażliwe na skutki zmian klimatu. Omówione zostaną zarówno teoretyczne podstawy stosowanych podejść, jak i przykłady ich praktycznej implementacji w różnych kontekstach miejskich.

dr inż. Elżbieta Ociepa-Kicińska

Uniwersytet Szczeciński

MIASTA WOBEC MOBILNOŚCI CYFROWEJ PRACY: NOWE WYZWANIA DLA POLITYK MIEJSKICH I ZARZĄDZANIA ROZWOJEM

Upowszechnienie pracy zdalnej oraz transgranicznego świadczenia usług doprowadziło do rozwoju mobilności cyfrowej pracy, która coraz silniej wpływa na funkcjonowanie miast. Zjawisko to bywa postrzegane głównie jako szansa rozwojowa lub element nowoczesnego stylu życia, jednak z perspektywy polityk miejskich rodzi ono także szereg nowych wyzwań związanych z rynkiem mieszkaniowym, infrastrukturą, usługami publicznymi, lokalnym rynkiem pracy oraz finansami samorządów.

Celem wystąpienia jest analiza sposobów, w jakie miasta reagują instytucjonalnie na mobilność cyfrowej pracy oraz identyfikacja dominujących modeli polityk miejskich wobec tego zjawiska. Referat koncentruje się na mieście jako aktywnym podmiocie zarządzania rozwojem, a nie jedynie przestrzennym tle mobilności pracowników. Mobilność cyfrowa traktowana jest jako czynnik różnicujący trajektorie rozwoju miast i ujawniający ich zróżnicowaną zdolność adaptacyjną.

W wystąpieniu poruszone zostaną trzy kluczowe zagadnienia. Po pierwsze, sposób konceptualizacji pracy zdalnej i mobilności cyfrowej w dokumentach strategicznych miast – od jej całkowitego pomijania, przez ujęcia pośrednie, po próby aktywnego włączania jej w lokalne strategie rozwoju. Po drugie, zakres i charakter stosowanych instrumentów polityk miejskich, obejmujących m.in. infrastrukturę cyfrową, przestrzenie pracy, mieszkalnictwo oraz wsparcie przedsiębiorczości. Po trzecie, problem zdolności instytucjonalnej miast, rozumianej jako umiejętność koordynacji działań, uczenia się oraz reagowania na nowe formy mobilności pracy.

Referat opiera się na analizie literatury przedmiotu oraz wstępnych wynikach badań porównawczych strategii rozwoju wybranych miast Unii Europejskiej. W konkluzji wskazano, że mobilność cyfrowa pracy staje się istotnym czynnikiem kształtującym przyszłość miast, pogłębiając zróżnicowanie ich ścieżek rozwoju i wymagając nowych, bardziej elastycznych podejść do polityk miejskich.

dr hab. inż. Katarzyna Pactwa, mgr inż. Paulina Modlińska

Politechnika Wrocławska

SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA W WAŁBRZYCHU? – ANALIZA Z WYKORZYSTANIEM GIS

W prezentacji podjęto próbę oceny sytuacji w pogórnym mieście na przestrzeni lat. Zdefiniowano dwie grupy wskaźników: społeczne i gospodarcze. Korzystając z danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny przeanalizowano jak w Wałbrzychu i pozostałych powiatach należących do subregionu objętego Planem Sprawiedliwej Transformacji zmieniały się m.in. bezrobocie, wynagrodzenie czy migracje. Wyniki oparte na wykorzystaniu narzędzi oferowanych przez systemy informacji geograficznej będą podstawą dyskusji nad dynamiką procesu i potrzebą strategicznego podejścia do zarządzania regionami górnymi w procesie likwidacji wydobycia.

dr Adam Polko

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

WSPÓŁTWORZENIE WIEDZY LOKALNEJ W OPARCIU O MIEJSKIE DOBRA WSPÓLNE

Rynki mieszkaniowe w policentrycznych obszarach metropolitalnych są kształtowane przez współzależności między miastami miasta oraz złożone interakcje popytu i podaży. Wcześniejsze badania rzadko uwzględniają relacje między miastami w procesie kształtowania cen mieszkań, a klasyczna teoria ośrodków centralnych wymaga ujęcia ewolucyjnego.

Niniejsze badanie identyfikuje czynniki lokalne oraz między miejskie – demografię, rynki pracy oraz dochody gmin – które wpływają na popyt, podaż i ceny mieszkań. Jako studium przypadku wykorzystano Górnośląski Obszar Metropolitalny. Analiza opiera się na cenach transakcyjnych z Rejestru Cen Nieruchomości, danych statystyki publicznej oraz raportach lokalnych, z wykorzystaniem modeli ekonometrycznych i narzędzi GIS.

Indywidualne cechy miast w istotny sposób kształtują ceny mieszkań, podczas gdy interakcje między miastami modyfikują te efekty. Wyniki ukazują strefy oddziaływania w obrębie regionu metropolitalnego oraz dostarczają rekomendacji dla planowania przestrzennego i polityki mieszkaniowej.

dr inż. Renata Różycka-Czas, dr inż. Barbara Czesak

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

DIAGNOZA DOSTĘPNOŚCI ZIELENI MIEJSKIEJ W PORÓWNAWCZYM STUDIUM PODEJŚĆ

Miejskie tereny zieleni (Urban Green Spaces – UGS) są tym elementem struktury zurbanizowanej, który w znacznej mierze warunkuje dobrostan mieszkańców. Zapewnienie mieszkańcom miast równego dostępu do zieleni jest więc ważnym wyzwaniem planistycznym i organizacyjnym. Pierwszym krokiem w tym działaniu wydaje się być ocena dostępności do istniejącej zieleni w danym mieście. Celem niniejszego pilotażowego badania ilościowego była ocena obciążenia parków miejskich (hipotetycznego zatłoczenia) oraz wyznaczenie dostępności przestrzennej do zieleni miejskiej przy użyciu dwóch podejść.

W badaniu analizowano liczbę metrów kwadratowych zieleni przypadającą na jednego mieszkańca, przyjmując skrajny scenariusz, w którym wszystkie osoby mieszkające w zasięgu oddziaływania danego obiektu odwiedzają go w tym samym czasie. W pracy porównano dwa podejścia. W pierwszym podejściu przyjęto stałą odległość 300 m dla każdego terenu zielonego, niezależnie od jego powierzchni. W drugim natomiast odległość dojścia pieszego uzależniono od wielkości parku – im większy obiekt, tym większy zasięg jego oddziaływania i potencjalna liczba odwiedzających.

Analiza wykazała zmienność dostępności do UGS w skali całego miasta. Choć oba podejścia wskazały podobne obszary o najniższej i najwyższej dostępności, badanie dowodzi, że o ile standardowa miara 300 m jest wystarczająca do wstępnej identyfikacji deficytów, o tyle kompleksowa ocena wymaga uwzględnienia wielkości parku oraz szacowanej populacji w jego zasięgu.

Opracowana metoda stanowi nowatorskie podejście do monitorowania zatłoczenia terenów zieleni i oceny jej dostępności. Proponowana metoda może służyć jako praktyczne narzędzie wspierające procesy planistyczne. Wyniki mogą pomóc władzom lokalnym w delimitacji obszarów problemowych oraz ułatwić podejmowanie decyzji przy wyborze lokalizacji dla nowych terenów zieleni, dążąc do sprawiedliwego podziału zasobów naturalnych w mieście.

dr inż. Renata Różycka-Czas, dr inż. Barbara Czesak

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

ZIELONE MIASTA PRZYSZŁOŚCI - MIĘDZY TEORIA A BRAKIEM DANYCH

Mimo istnienia coraz bardziej popularnych rekomendacji, a w niektórych krajach nawet formalnych standardów urbanistycznych, definicja „dostępności” terenów zieleni miejskiej (ang. Urban green spaces - UGS) pozostaje niejednoznaczna. Brak jednoznaczności można zauważyć prowadząc badania w skali tylko jednego kraju. Jednak rzetelna ocena i porównanie dostępności mieszkańców do zieleni miejskiej stanowi szczególne wyzwanie przy próbie porównania różnych tkanek miejskich w skali międzynarodowej. Niejednoznaczność pojęcia dostępności mieszkańców do zieleni miejskiej spotyka się dodatkowo z mnogością metod jej oceny. Co więcej mimo istnienia zaawansowanych metod i prężnego rozwoju dużych modeli językowych, w dalszym ciągu wykonywanie porównań między różnymi obszarami świata napotyka szereg trudności, zarówno w zakresie pozyskania rzetelnych danych wejściowych, jak i wyboru konkretnej metody oceny.

W badaniu podjęliśmy praktyczną próbę ujednoczenia pojęcia dostępności zieleni miejskiej oraz jej oceny w różnych kontekstach geograficznych. Badanie przeprowadzono dla trzech miast – Krakowa, Budapesztu i Osaki. Wstępna analiza z wykorzystaniem wskaźnika NDVI wykazała różnice w pokryciu zielenią między badanymi miastami, potwierdzając kontrast między ośrodkami europejskimi a japońskim. W badaniu założono, iż wykorzystana metoda powinna bazować na powszechnie dostępnych i stosunkowo łatwych do zdobycia danych, podnosząc tym samym prawdopodobieństwo jej wykorzystania w praktyce. Analiza dowodzi, że skuteczne planowanie przestrzenne wymaga narzędzi elastycznych. Wyniki prezentują, jak trudny jest dobór odpowiedniej metody oceny i przygotowanie rzetelnego porównania dostępności zieleni dla różnych jednostek.

dr inż. arch. Wojciech Skórzewski, dr inż. arch. Agnieszka Kasińska-Andruszkiewicz
Politechnika Poznańska

ZMAPUJ KAMPUS! – INTERAKTYWNA BAZA DANYCH PRZESTRZENNYCH JAKO NARZĘDZIE WSPOMAGAJĄCE
PLANOWANIE ROZWOJU KAMPUSU WARTA POLITECHNIKI POZNAŃSKIEJ.

Zrównoważony rozwój miasta to proces nieustannej transformacji, wymagający zachowania równowagi między infrastrukturą, społecznością i środowiskiem. O ile kwestie infrastrukturalne, dotyczące m.in. odnawialnych źródeł energii oraz błękitno-zielonej infrastruktury dają możliwość miarodajnej oceny i określania kierunków rozwoju, o tyle aspekt społeczny uwzględniający potrzeby użytkowników trudniejszy do uchwycenia i wymaga nowych narzędzi badawczych. Poszukiwanie sposobów integracji wiedzy o potrzebach społecznych z procesami planowania przestrzennego staje się jednym z kluczowych wyzwań współczesnej urbanistyki. Artykuł prezentuje badania nad przestrzenią kampusu Politechniki Poznańskiej prowadzone m.in. w ramach interdyscyplinarnego grantu rektorskiego „Zielony Uniwersytet Techniczny – Kampus Warta PP” łączącego zagadnienia z różnych dziedzin. Zastosowano innowacyjne połączenie narzędzi w celu sprzężenia potrzeb społeczności akademickiej z projektowanymi zmianami przestrzennymi, infrastrukturalnymi oraz w zakresie błękitno-zielonej infrastruktury na kampusie, którego przestrzeń traktowana jest jako „żywe laboratorium”. Jednym z nich był partycypacyjny model rozwoju zielonego Kampusu Warta PP – model urbanistyczny czerpiący z „energii społecznej” społeczności akademickiej: studentów, doktorantów, pracowników.

Drugim narzędziem jest interaktywna zintegrowana baza danych przestrzennych GIS o kampusie. Łączy ona dane z różnych dziedzin i źródeł, dotyczące m.in. pokrycia terenu, budynków, infrastruktury, preferencji użytkowników. Jest ona tworzona, uzupełniana i aktualizowana w trybie ciągłym przez społeczność użytkowników w formule crowdmappingu. Taki sposób gromadzenia i przetwarzania danych pozwala na wieloaspektową ocenę wariantów rozwoju kampusu oraz wspiera procesy planowania i podejmowania decyzji dotyczących jego zrównoważonego rozwoju, uwzględniając zmieniające się warunki i preferencje użytkowników.

dr inż. arch. Beata Stelmach-Fita

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej

OD MODELI 3D DO CYFROWYCH BLIŹNIAKÓW MIAST

W kontekście rozwoju koncepcji miast przyszłości coraz większe znaczenie zyskują cyfrowe bliźniaki miast (urban digital twins), rozumiane jako zintegrowane środowiska łączące dane przestrzenne, modele analityczne oraz narzędzia wspierania decyzji. Ich fundamentem są trójwymiarowe modele miast (3D city models) oraz infrastruktury danych przestrzennych rozwijane m.in. w ramach implementacji dyrektywy INSPIRE.

Celem referatu jest ukazanie przejścia od modeli 3D miast do bardziej zaawansowanych koncepcji cyfrowych bliźniaków oraz identyfikacja warunków, jakie muszą zostać spełnione, aby proces ten mógł realnie wspierać zarządzanie miastem. Analiza opiera się na wynikach badań prowadzonych w latach 2023–2025 w wybranych miastach europejskich (Poznań, Helsinki, Turku, Oslo), obejmujących ocenę jakości, dostępności oraz stopnia wykorzystania modeli 3D w praktykach planistycznych i zarządczych. Zastosowano podejście triangulacyjne, łączące badania ankietowe, wywiady oraz obserwację uczestniczącą.

Wyniki wskazują, że w analizowanych przypadkach modele 3D stanowią istotny krok w kierunku budowy cyfrowych bliźniaków, umożliwiając integrację danych oraz rozwój analiz scenariuszowych wspierających procesy decyzyjne. Jednocześnie zidentyfikowano istotne bariery, w tym ograniczoną interoperacyjność danych oraz niedostateczny dostęp do informacji o zagospodarowaniu przestrzennym, co ogranicza możliwości pełnego wykorzystania potencjału tych narzędzi.

W konkluzji podkreślono, że przejście od modeli 3D do cyfrowych bliźniaków miast wymaga nie tylko rozwoju technologicznego, lecz przede wszystkim zapewnienia interoperacyjności danych oraz transformacji organizacyjnej administracji publicznej w kierunku organizacji uczącej się.

dr Tomasz Studzieniecki

Uniwersytet Morski

dr Ewa Kurjata

Politechnika Morska w Szczecinie

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA A ROZWÓJ MIAST – STUDIUM PRZYPADKU ZWIĄZKU MIAST BAŁTYCKICH

Współpraca międzynarodowa stała się istotnym czynnikiem kształtującym rozwój współczesnych miast w warunkach postępującej integracji międzynarodowej oraz rosnącej roli podmiotów subnarodowych. W artykule autorzy podjęli próbę ukazania roli współpracy międzynarodowej w rozwoju miast w Regionie Morza Bałtyckiego (RMB), ze szczególnym uwzględnieniem współpracy sieciowej.

Badania przeprowadzono w oparciu o studium przypadku Związku Miast Bałtyckich (ZMB). Analizie poddano strukturę organizacyjną, dynamikę członkostwa, mechanizmy finansowe, realizację projektów oraz działania marketingowe organizacji. W badaniu wykorzystano analizę źródeł wtórnych, analizę instytucjonalną, elementy analizy sieci oraz metodę obserwacji uczestniczącej. Uzupełnieniem badań były wywiady przeprowadzone z koordynatorami Strategii UE dla RMB.

W pracy wskazano silne i słabe strony ZMB. Omówiono najważniejsze projekty i inicjatywy. Wykazano, że wraz z rozwojem organizacji następowała koncentracja jej aktywności na strategicznych obszarach tematycznych związanych z planowaniem rozwoju, zrównoważonym rozwojem, bezpieczeństwem, kulturą, zdrowiem oraz równością płci. Członkostwo w organizacji przyniosło miastom korzyści w postaci transferu wiedzy, rozwoju współpracy projektowej oraz wzmacniania potencjału instytucjonalnego i prestiżu. ZMB stał się jednym z liderów współpracy w RMB. Liczba miast członkowskich wzrosła z 32 do 106 (2005 r.). Ostatecznie zmalała do 61. Organizacja zachowała stabilność finansową opartą na składkach członkowskich. Udział składek w strukturze budżetu wykazywał tendencję malejącą.

W kontekście aktywności zaproponowano klasyfikację miast wskazując liderów i biernych obserwatorów. Wypracowano scenariusze rozwoju organizacji. Rozwiązania instytucjonalne ZMB mogą stanowić inspirację dla innych sieci miast, a zastosowane podejście metodologiczne może być wykorzystane w badaniach nad funkcjonowaniem podobnych struktur współpracy sieciowej.

dr Edyta Sygut, dr Jan Kaczmarzyk

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

MPA I GREEN BUDGETING W ADAPTACJI MIAST DO ZMIAN KLIMATU W POLSCE WYNIKI BADAŃ

Adaptacja do zmian klimatu staje się jednym z kluczowych wyzwań dla rozwoju miast, wymagając nie tylko odpowiedniego planowania przestrzennego, ale także skutecznego powiązania polityki klimatycznej z systemem finansów publicznych.

W prezentacji przedstawione zostaną wyniki badań empirycznych przeprowadzonych z wykorzystaniem techniki CAWI wśród jednostek odpowiedzialnych za finanse oraz planowanie przestrzenne w urzędach miast liczących powyżej 20 tys. mieszkańców. Analiza uzyskanych danych wskazuje, że choć miejskie plany adaptacji stają się coraz powszechniej stosowanym narzędziem zarządzania ryzykiem klimatycznym, praktyki związane z zielonym budżetowaniem pozostają w Polsce na wczesnym etapie rozwoju i mają charakter marginalny.

Na podstawie przeprowadzonych analiz zaprezentowane zostaną również propozycje kierunków przyszłych działań legislacyjnych i instytucjonalnych w zakresie regulacji gospodarki finansowej miast w Polsce. Wskazane zostanie, że skuteczna integracja planowania adaptacyjnego z instrumentami finansowymi stanowi istotny warunek przejścia od planowania do realnej, sprawczej polityki adaptacyjnej oraz budowy odpornych miast.

prof. dr hab. Barbara Szulczewska, dr Monika Szewczyk

Institut Rozwoju Miast i Regionów

PROJEKTOWANIE STRUKTURY PRZYRODNICZEJ W OBECNYCH WARUNKACH PLANOWANIA ROZWOJU MIAST W
POLSCE

Koncepcje, stanowiące podstawę kształtowania struktury przyrodniczej miasta mają już ponad 100 letnią historię. Powstawały najpierw w odpowiedzi na identyfikowane problemy i potrzeby mieszkańców miast, a potem - także z uwagi na potrzebę ochrony przyrody (różnorodności biologicznej), której przetrwanie warunkuje jakość życia w miastach. Obecnie także w Polsce coraz częściej przywoływaną koncepcją jest „zielona infrastruktura” lub „błękitno-zielona infrastruktura”. Z uwagi na dwie główne, promowane przez nią, zasady kształtowania struktury przyrodniczej – spójności przestrzennej i wielofunkcyjności”, koncepcja ta staje się przydatna w rozwiązywaniu aktualnych wyzwań stojących przed miastami - adaptacji do zmiany klimatu i odbudowy zasobów przyrodniczych. Wydaje się jednak, że zaprojektowanie struktury przyrodniczej miasta, zgodnie z zasadami koncepcji zielonej infrastruktury jest obecnie problematyczne. Z jednej strony trzeba się liczyć z ograniczeniami jej wpisania w obowiązujące dokumenty planowania rozwoju miast (strategia rozwoju gminy, plan ogólny), wynikającymi z ustawowo regulowanego zakresu problemowego i sposobu formułowania ustaleń wspomnianych dokumentów. Z drugiej strony rodzi się pytanie, czy i w jakim stopniu „koncepcja zazieleniania”, opracowywana obowiązkowo w miejskim planie adaptacji może spełniać funkcję zasadniczego projektu kształtującego strukturę przyrodniczą miasta.

dr hab. Stefania Środa-Murawska, prof. UMK, dr hab. Jadwiga Biegańska, prof. UMK, dr hab. Elżbieta Grzelak-Kostulska, prof. UMK, dr Michał Kwiatkowski, mgr Mateusz Strzałkowski

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

DIAGNOZA WZORCÓW MOBILNOŚCI JAKO ELEMENT BUDOWANIA WIZJI MIASTA PRZYSZŁOŚCI

Celem opracowania jest diagnoza wzorców mobilności w wybranych miastach europejskich w świetle koncepcji miasta 15-minutowego. Źródłem danym było badanie ankietowe przeprowadzone techniką CAWI i PAPI m.in. w Brukseli, Budapeszcie, Kolonii, Matosinhos i Toruniu. Odnosząc się do koncepcji miasta 15-minutowego, w opracowaniu założono, że wzorce mobilności, w tym związane z nimi postawy i zachowania badanych, będą się różnić w zależności od wielkości miasta oraz jego znaczenia w hierarchicznej sieci osadniczej, a także w zależności od zamieszkania w krajach Europy Zachodniej lub Środkowo-Wschodniej. Badania są częścią projektu CONIFER, realizowanego w ramach programu Driving Urban Transitions Horizon Europe, który ukierunkowany jest na wypracowanie wizji miasta przyszłości.

prof. dr hab. Piotr Werner, dr Mariusz Porczek

Uniwersytet Warszawski

PODEJŚCIE DO AUTOMATYCZNEGO WYZNACZANIA GRANIC OBSZARÓW MIEJSKICH I PODMIEJSKICH W POLSKICH
AGLOMERACJACH

Celem badania była identyfikacja obszarów miejskich i podmiejskich w wybranych polskich aglomeracjach przy użyciu zautomatyzowanej metodologii opartej na gęstości zaludnienia, stopniu urbanizacji oraz dostępności terenów pod zabudowę. W tym celu badaniu przeanalizowano cztery reprezentatywne regiony w Polsce. Były to obszary metropolitarne Warszawy, Łodzi, Gdańsk-Gdynia-Sopot oraz obszar aglomeracji olsztyńskiej.

W ramach badań opracowano trzy kluczowe wskaźniki: gęstość zaludnienia (PD), urbanizację i infrastrukturę (UI) oraz grunty niezabudowane (VL). Wykorzystując klasteryzację metodą k-średnich oraz automatyzację opartą na narzędziach GIS, autorzy zidentyfikowali pięć głównych typów stref: strefę śródmiejską, strefę intensywnej urbanizacji, strefę rozwoju urbanizacji, strefę adaptacji oraz strefę otwartą. W ramach funkcjonowania stref dokonano również typologii miejscowości, grupując je na podstawie wskaźników PD, UI oraz VL na 20 podtypów.

Badanie ma na celu ograniczenie subiektywności w klasyfikacji przestrzennej poprzez zastosowanie narzędzi GIS, a także użycie metodologii do klasyfikacji obszaru całej Polski. Wyniki mogą również posłużyć do oceny wzorców rozwoju miejskiego, wspierania decyzji planistycznych oraz identyfikacji obszarów wymagających interwencji.

dr Wioletta Wierzbicka

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

KAPITAŁ LUDZKI W MAŁYCH MIASTACH - STUDIUM POLSKICH SLOW CITIES

Bardzo ważnym czynnikiem rozwoju miast, jest ich kapitał endogeniczny, w tym kapitał ludzki. Miasta o wyższym zasobie kapitału ludzkiego są w stanie osiągać wyższą produktywność i konkurencyjność oraz rozwijać się szybciej, dzięki efektom rozlewania się wiedzy. Zgodnie z założeniami modelu slow city, wykorzystanie wysokiej jakości kapitału ludzkiego jest kluczowym aspektem zrównoważonego rozwoju miast sieci Cittaslow. Celem badań stała się więc ocena poziomu kapitału ludzkiego w miastach należących do Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow oraz skali zróżnicowania występującego w tym zakresie. Badaniem objęto wszystkie miasta członkowskie Polskiej sieci Cittaslow, a więc 37 ośrodków. Do oceny poziomu kapitału ludzkiego slow cities wykorzystano wskaźnik syntetyczny Perkala. Na podstawie wartości tego wskaźnika przeprowadzono porządkowanie liniowe miast oraz ich grupowanie z wykorzystaniem metody odchyłeń standardowych. Badania przeprowadzono na podstawie danych z 2024 roku, pozyskanych z Banku Danych Lokalnych.

Z przeprowadzonych badań wynika, że najwyższym poziomem kapitału ludzkiego wśród polskich slow cities charakteryzują się: Murowana Goślina, Rzgów i Sianów. Na podstawie wartości syntetycznego wskaźnika Perkala miasta te, wraz z innymi pięcioma miastami (Szczytno, Lidzbark Warmiński, Olecko, Olsztynek, Lubawa), sklasyfikowane zostały do grupy o wysokim poziomie kapitału ludzkiego. Najniższym poziomem kapitału ludzkiego charakteryzują się z kolei: Jeziorany, Ryn i Sępólno, które wraz z innymi sześcioma miastami sklasyfikowane zostały do grupy o niskim poziomie kapitału ludzkiego. Zarówno rozstęp wartości syntetycznego wskaźnika Perkala, jak również wyniki grupowania miast potwierdzają, iż poziom kapitału ludzkiego w polskich slow cities jest istotnie zróżnicowany. Należy spodziewać się więc, że rozwój każdego z tych miast będzie przebiegał w innym tempie i w inny sposób. Bardzo ważne jest zatem, by model rozwoju slow city, który jest modelem adaptacyjnym, był indywidualnie dostosowany do możliwości każdego z miast lub grupy miast podobnych do siebie pod względem poziomu kapitału ludzkiego.

dr Małgorzata Zdon-Korzeniowska

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

TARG PODMIEJSKI JAKO NARZĘDZIE MARKETINGU TERYTORIALNEGO W OBSZARZE METROPOLITALNYM KRAKOWA –
STUDIUM PRZYPADKU WIELKOWIEJSKIEGO TARGU W GMINIE WDRAŻAJĄCEJ KONCEPCJĘ SMART VILLAGE

W warunkach postępującej metropolizacji oraz rosnącej konkurencji między jednostkami terytorialnymi szczególnego znaczenia nabierają lokalne instrumenty wspierające rozwój oraz budowanie atrakcyjności miejsca. Jednym z nich są targi podmiejskie, które mogą pełnić wielowymiarową funkcję w systemie lokalnym i metropolitalnym. Ponad to, współczesne procesy metropolizacji prowadzą do redefinicji relacji między miastem, a jego obszarem funkcjonalnym, w tym roli gmin podmiejskich w budowaniu konkurencyjności i tożsamości terytorialnej.

Celem artykułu jest analiza targu podmiejskiego jako narzędzia marketingu terytorialnego na przykładzie Wielkowiejskiego Targu funkcjonującego w gminie sąsiadującej z Krakowem ze szczególnym uwzględnieniem jego roli w implementacji koncepcji „smart village”. Badanie opiera się na podejściu mieszanym, obejmującym ankiety przeprowadzone wśród klientów i wystawców targu oraz wywiady z jego organizatorami, a także audyt marketingowy z uwzględnieniem komunikacji w przestrzeni cyfrowej.

Wyniki badania wskazują, że Targ pełni funkcję nie tylko przestrzeni wymiany handlowej, ale również platformy budowania relacji społecznych i gospodarczych oraz narzędzia promocji lokalnej. Z perspektywy klientów stanowi atrakcyjne miejsce zakupu produktów lokalnych i spędzania czasu, natomiast dla wystawców jest istotnym kanałem sprzedaży oraz budowania relacji z odbiorcami. Jednocześnie Targ przyciąga użytkowników spoza gminy, w tym mieszkańców Kraków, co wzmacnia jego znaczenie w systemie metropolitalnym. W oparciu o przeprowadzone badania można argumentować, że Wielkowiejski Targ pełni funkcję narzędzia marketingu terytorialnego oraz elementu wdrażania koncepcji „smart village”, przyczyniając się do rozwoju lokalnego, integracji funkcjonalnej oraz wzmacniania konkurencyjności gminy w warunkach metropolizacji obszaru Krakowa.